Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
De heer S.P.A. Erkens
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 45

e-mail postbus@eerstekamer.nl

datum *3 november 2026*
betreft *Vragen over voorhang ontwerp-AMvB Dierwaardige veehouderij*
ons kenmerk *182909*

Geachte heer Erkens,

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 11 september 2026 waarin u de ontwerp-AMvB Dierwaardige veehouderij aan de Kamer aanbiedt.[1] Naar aanleiding hiervan hebben de fractieleden van de **BBB**, het **CDA**, de **ChristenUnie**, de **PvdD**, de **SGP** mede namens de leden van de **BBB**, en het lid van de **Fractie-Visseren-Hamakers** mede namens de fractieleden van **PRO** en de **SP,** een aantal vragen en opmerkingen.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de BBB

Regeldruk en vergunningverlening

1. Kunt u bevestigen dat de stapeling van eisen op het boerenerf, waaronder de gecombineerde opgaven voor stikstof, water, klimaat en dierwaardigheid, voor veel veehouders op dit moment zorgen voor grote onzekerheid en juridisch knellende kaders, met name rondom de langdurige en vastgelopen procedures voor vergunningverlening, waardoor het toekomstperspectief van boeren afneemt?
2. Hoe beoordeelt u de constatering dat veehouders die recent of momenteel een vergunningstraject doorlopen, het risico lopen dat hun net gerealiseerde of geplande stallen bij de inwerkingtreding van maatregelen in 2030 direct niet meer voldoen aan de dan geldende eisen? Welke concrete handelingsperspectieven en juridische garanties biedt u aan deze groep boeren en ondernemers?
3. Deelt u de zorg van deze leden dat onvoldoende voortgang op het loskomen van de vergunningverlening via het stikstofpakket direct leidt tot het falen van de noodzakelijke stalaanpassingen voor dierwaardigheid? Zo nee, hoe wordt dit risico waterdicht afgedekt? Hoe groot acht u dit risico?

[1] *Kamerstukken I* 2025/2026, 28286, AH.

4. Kunt u aangeven waarom de bescherming tegen niet-tijdige vergunningverlening die voor enkele maatregelen in de AMvB is opgenomen niet als generiek uitgangspunt voor alle vergunningsplichtige maatregelen geregeld is?
5. Veel maatregelen voor dierwaardigheid, zoals grotere leefruimten, uitloop of schaduwvoorzieningen, vereisen een aanpassing van de stal of het bedrijf. Hoe zorgt u ervoor dat provincies en gemeenten deze ruimtelijke aanpassingen niet blokkeren bij het uitgeven van vergunningen?
6. Kunt u aangeven welke afspraken er zijn gemaakt met het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) om dierwaardigheidsaanpassingen sneller en zonder juridische vertraging te behandelen?

Verdienmodel en Europees speelveld

7. Uit de economische impactanalyses en de consultatiereacties blijkt, menen deze leden, dat de voorgestelde maatregelen, zoals het versterken van de oppervlaktenormen en veranderingen in de varkens- en kalverhouderij, grote en kapitaalintensieve gevolgen hebben voor de kostprijs en het verdienmodel van veehouders. Hoe zorgt u ervoor dat deze investeringen daadwerkelijk op de markt kunnen worden terugverdiend, gezien de sterke concurrentiepositie binnen de Europese en mondiale markt? Houdt u rekening met de bereidheid van consumenten om meer voor deze producten te betalen? Kunt u aangeven wat de berekende gevolgen voor de consumenten zijn?
8. Kunt u aangeven hoeveel deze invulling van de AMvB afwijkt van de Europese doelstellingen? Wat is uw standpunt als blijkt dat bij een herziening van de Europese dierenwelzijnswetgeving Nederland erg hoge nationale koppen heeft staan op Europese wetgeving?
9. Hoe groot acht u het risico dat Nederlandse veehouders door deze nieuwe regelgeving achterblijven op andere landen uit de Europese Unie of landen die een handelsakkoord met de EU hebben, zoals MERCOSUR? Wat gaat u doen tegen import van producten met lagere eisen uit andere EU-landen?
10. Hoe gaat u om met het risico dat boeren en ondernemers hun activiteiten elders voortzetten in de Europese Unie, in landen waar geen extra nationale regels op Europese wet- en regelgeving worden toegepast? Kunt u aangeven of de verplaatsing van boeren naar andere landen niet bijdraagt aan een lager dierenwelzijn en een hogere ecologische voetafdruk? Hoe probeert u dit risico zo veel mogelijk te voorkomen?
11. In het kader van de voorgenomen regelgeving zijn verschillende toetsen uitgevoerd op het gebied van regeldruk en economische impact. Hierbij is aandacht voor de gevolgen van de voorgenomen regelgeving voor primaire bedrijven, maar wordt naar deze leden menen niet stilgestaan bij de gevolgen voor de rest van de keten. Kunt u onderzoeken wat de impact van deze AMvB dierwaardige veehouderij is op het verdienvermogen van ondernemers in de keten, zoals de vee-logistieke sector?

Sectoraal

12. Rundvee en weidegang: kunt u uitleggen waarom u ervoor kiest om de graasbehoefte en weidegang niet wettelijk te maken, en erkent u dat wettelijke regels de bestaande, waardevolle maatwerk- en private afspraken over weidegang juist kunnen ondermijnen?

13. Kalveren: kunt u aangeven wat de onderbouwing is van de strenge grenswaarde voor het hemoglobinegehalte (5,3mmol/L) bij kalveren, en hoe wordt voorkomen dat dit leidt tot onterechte problemen bij natuurlijke lichaamsbewegingen of lichte ziektes? Wat zijn de echte gevolgen van de verhoging van de transportleeftijd voor het aantal transporten en de CO2-uitstoot in deze sector?
14. In de concept-AMvB is opgenomen dat het verboden is om een kalf in Nederland te vervoeren als het jonger is dan 28 dagen, behalve als het vervoer geen economisch doel heeft. In de nota van toelichting is verduidelijkt dat niet-economisch transport, transport betreft van 'de wei naar de stal' of vervoer binnen het eigen bedrijf. Echter, het is, naar deze leden menen, niet duidelijk wat de definitie van een eigen bedrijf is en wie dit transport mag uitvoeren. In Nederland worden runderen hobbymatig gehouden en kan transport binnen eigen bedrijf ook grote afstanden bedragen. Kunt u juridisch, dus in de regelingstekst van de AMvB zelf, borgen wat verstaan wordt onder vervoer van dieren zonder economisch doel, zoals bijvoorbeeld binnen het eigen bedrijf, en door wie dit transport mag worden uitgevoerd?
15. Varkens: hoe beoordeelt u de haalbaarheid van de verplichtingen en de einddatum voor het stoppen met staartcouperen en het aanleggen van functiegebieden, gezien de praktijkervaring en de economische situatie van de varkenshouderij?
16. Hoe groot acht u het risico dat bedrijven zich in andere EU-landen gaan vestigen bij het verlagen van de bezettingsgraad, vanwege de concurrentieachterstand? Leidt een lagere bezettingsgraad daadwerkelijk tot substantieel meer dierenwelzijn als pluimvee zich nu ook ruim door de stallen kan bewegen?
17. Kunt u toelichten wat de toegevoegde waarde van de onafhankelijke Autoriteit is indien een negatief oordeel over de haalbaarheid, betaalbaarheid of uitvoerbaarheid van een voorgenomen invoeringsstap geen gevolgen hoeft te hebben voor het moment van inwerkingtreding? Bent u bereid het uitgangspunt te hanteren dat van een negatief advies van de Autoriteit uitsluitend zwaarwegend gemotiveerd en voorzien van een impactanalyse kan worden afgeweken?
18. In de nota van toelichting is aangegeven dat de specifieke houdvoorschriften, die met de AMvB aan hoofdstuk 2 van het Besluit houders van dieren worden toegevoegd, op de primaire veehouderij en niet op verzamelcentra en slachthuizen zien. Kunt u juridisch borgen dat, door dit expliciet op te nemen in de regelingstekst van de AMvB, de voorgestelde houdvoorschriften uitsluitend van toepassing zijn op de primaire houderij en niet op andere schakels in de veehouderijketen, zoals verzamelcentra en slachthuizen? Zo nee, waarom niet?
19. Het verbod op het onthoornen van runderen zal, naar deze leden menen, zowel risico's meebrengen voor mensen die met deze dieren moeten omgaan, maar ook zullen dieren elkaar eerder beschadigen. Daarnaast zijn er ook grote gevolgen, naar deze leden menen, voor de arbeidsomstandigheden in de veelogistieke sector. Oudere kalveren zijn zwaarder, dus vooral bij het laden bij de melkveehouder zijn de gevolgen groot voor de collecterende kalverhandelaar. In de nota van toelichting is naar aanleiding van signalen uit de sector daarom opgenomen dat veiligheid onderdeel is van de evaluatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze maatregel. Kunt u verduidelijken hoe in de evaluatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van een maatregel (in dit geval verbod op onthoornen en verhogen

transportleeftijd kalveren) onderzocht gaat worden wat de impact van de maatregel is op het gebied van veiligheid voor dier en mens?

Juridisch

20. Hoe beoordeelt u de juridische haalbaarheid van de voorgestelde maatregelen in bestaande stalinstallaties en productiesystemen, gelet op het eigendomsrecht zoals dit verwoord is in artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)?
21. Kunt u uitleggen in hoeverre veehouders die recent hebben geïnvesteerd in stalinstallaties die nog niet zijn afgeschreven, een aanspraak kunnen maken op compensatie als deze voor 2030 of 2040 moeten worden aangepast?
22. Welke juridische zekerheid biedt u dat de Gidsen voor goede praktijken (GGP's) na goedkeuring niet als dwingende eisen worden gezien door andere partijen via rechtszaken of handhavingsacties? Kan deze gids ook gebruikt worden in kwaliteitssystemen die jaarlijks worden gecontroleerd?
23. In hoeverre heeft u getoetst of de gedwongen krimp van de veestapel (als indirect gevolg van staloppervlakte-eisen zonder compensatie) een inbreuk vormt op het ongestoord genot van eigendom in de zin van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM?
24. Welke specifieke overgangstermijnen hanteert u voor recent gebouwde of gerenoveerde stallen? Ziet u in dat een algemene overgangstermijn voor afschrijvingen van minstens 15 tot 20 jaar noodzakelijk is om faillissementen en gedwongen bedrijfsbeëindigingen te voorkomen?
25. Kunt u melden of de regeling al formeel genotificeerd is bij de Europese Commissie in het kader van de interne markt en de dienstenrichtlijn, en zo ja, welke reactie of bedenkingen zijn hierop vanuit Brussel ontvangen?

Financieel en borging

26. Welke specifieke financiële hulpmiddelen (zoals subsidies, fiscale voordelen zoals MIA/VAMIL of borgstellingskredieten) stelt u beschikbaar om de transitie naar dierwaardige veehouderij te ondersteunen? En is het beschikbare budget voldoende om de verwachte kosten te dekken?
27. Hoe zorgt u ervoor dat banken en financiers geen extra risico's of barrières opwerpen voor veehouders die hun stal willen aanpassen vanwege de onzekerheid over stikstof- en natuurvergunningen?

Innovatie, maatwerk en emissiereductie

28. Kunt u aangeven hoe de eisen voor dierwaardigheid, zoals open stallen of meer ventilatie, passen bij de verplichtingen om ammoniak, geur en fijnstof te verminderen?
29. Biedt de ontwerp-AMvB ruimte voor innovatieve technieken en managementmaatregelen, of richt het besluit zich vooral op fysieke aanpassingen en middelen?
30. Stuurt u met deze ontwerp-AMvB aan op het houden van minder vee in Nederland of op het innoveren van de Nederlandse veehouderij?
31. Kunt u aangeven wat uw vervolgplannen zijn als blijkt dat door deze nieuwe wet- en regelgeving veel boeren stoppen, wat leidt tot een lagere voedselzekerheid in Europa?

32. Hoe beoordeelt u de impact van de voorgestelde maatregelen (zoals verrijking, leefruimte en lichtinval) op de bio-veiligheid en het risico op insleep en verspreiding van besmettelijke dierziekten zoals vogelgriep?
33. Welke specifieke ondersteuning en overgangstermijnen biedt u aan kleinere herkauwerssectoren, gezien de specifieke landbouwkundige en economische dynamiek van deze bedrijven?
34. Bent u van mening dat de voorgestelde normen voor de kleinere diersectoren voldoende bedrijfseconomisch onderbouwd zijn en niet leiden tot verdwijning in Nederland of volledige verplaatsing van deze producties naar het buitenland?

Keten, transparantie en consument

35. Welke actieve rol en verplichtingen ziet u voor de retail-, horeca- dan wel verwerkende sector om dierwaardig geproduceerde Nederlandse producten aantoonbaar en met een eerlijke meerprijs in de schappen op te nemen?
36. Bent u bereid een verplichte en heldere herkomstetikettering op Europees of nationaal niveau te bevorderen, zodat de consument in de supermarkt bewust kan kiezen voor de hogere welzijnsstandaarden van de Nederlandse veehouderij?
37. In de Tweede Kamer is op 18 juni 2024 de motie Nijhof-Leeuw[2] aangenomen die de regering oproept te onderzoeken of de Nederlandse vlag op producten getoond kan worden als dit product op Nederlandse bodem geproduceerd is. In de kamerbrief van 23 september 2024[3] gaf de toenmalige minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur aan dat zij dit meenam in het volgende gesprek met retailers en derden. Kunt u melden wat de vorderingen in deze gesprekken zijn, en wat gaat u eraan doen om dit te bevorderen?

Haalbaarheid

38. Bent u van mening dat dit totaalpakket de enige manier is om stappen te zetten richting meer dierenwelzijn?
39. Hoe beoordeelt u de haalbaarheid van de aanvullende eisen aan de weidegang en het ligoppervlakte in relatie tot de grondgebondenheid? Hoe voorkomt u dat melkveehouders met een beperkte huiskaveloppervlakte gedwongen worden hun veestapel drastisch in te krimpen puur vanwege stal- en beweidingsnormen?
40. Welke specifieke eisen en overgangstermijnen hanteert u ten aanzien van het 'langduriger bij de koe houden van het kalf', en hoe verhouden deze zich tot de geconstateerde risico's op het gebied van diergezondheid (zoals overdracht van infectieziekten) en stalinrichting?
41. Uit de WUR-analyse blijkt dat de overgang naar vrijloopkraamhokken substantiële extra staloppervlakte (vaak +30 tot +50%) vereist. Hoe groot acht u het succes van deze maatregel met de fysieke grenzen van bestaande locaties en restricties van medeoverheden? Hoe groot acht u de kans dat dit leidt tot reductie van de varkenshouderij?
42. Kunt u aangeven welke impact de voorgestelde normen voor voersamenstelling en groepshuisvesting hebben op de voederconversie, de emissies per dier en de algehele

[2] *Kamerstukken II* 2024/2025, 21501-32, nr. 1652.

[3] *Kamerstukken II* 2024/2025, 21501-32, nr. 1671.

concurrentiepositie van de Nederlandse kalversector ten opzichte van omliggende EU-landen?

43. De NVWA heeft momenteel, naar deze leden menen, al te maken met aanzienlijke capaciteitsproblemen en handhavingstekorten. Hoe gaat u borgen dat de NVWA de complexe, gedetailleerde en deels naar deze leden menen subjectieve AMvB-normen effectief kan handhaven zonder dat dit leidt tot doorgeslagen willekeur of administratieve overbelasting bij de toezichthouder?
44. Welke juridische en praktische borging biedt de AMvB voor overmachtssituaties (bijvoorbeeld extreem weer, ziekte-uitbraken, of logistieke ketenonderbrekingen) waarin tijdelijk niet aan de strikte welzijns- of bezettingsnormen kan worden voldaan?
45. Kunt u aangeven wat uw volgende stappen zijn als de tussentijdse evaluaties niet aan de verwachtingen voldoen? Worden maatregelen onvoorwaardelijk ingetrokken of vertraagd als de voorwaarden voor het verdienmodel, de emissiereductie of de vergunningen niet worden gehaald? Wie zijn er betrokken bij de beschreven evaluatiemomenten? Neemt u voedselzekerheid hierin mee als uitgangspunt?
46. Kunt u toelichten wat de toegevoegde waarde van de onafhankelijke Autoriteit is als een negatief oordeel over de haalbaarheid, betaalbaarheid of uitvoerbaarheid van een voorgenomen invoeringsstap geen gevolgen hoeft te hebben voor het moment van inwerkingtreding? Bent u bereid het uitgangspunt te hanteren dat van een negatief advies van de Autoriteit uitsluitend zwaarwegend gemotiveerd en voorzien van een impactanalyse kan worden afgeweken?
47. Kunt u aangeven welke rol de nog te vormen Autoriteit dierwaardige veehouderij heeft bij de evaluaties en de afweging over eventuele aanpassingen?

Milieu en neveneffecten

48. Meer leefruimte per dier en open stalconcepten leidt in de praktijk vaak tot een groter bevuild oppervlak en daarmee tot hogere ammoniak- en methaanemissies per dier. Hoe verklaart u deze directe tegenstrijdigheid met de wettelijke doelstellingen voor stikstofreductie en de Klimaatwet?
49. Veel veehouders hebben recent geïnvesteerd in emissiearme stalvloeren. Welke garantie geeft u dat deze investeringen niet waardeloos worden als gevolg van de nieuwe dierwelzijnseisen, en hoe voorkomt u dat ondernemers klem komen te zitten tussen milieueisen enerzijds en welzijnseisen anderzijds?
50. Leidde het openbreken of aanpassen van stallen ten behoeve van meer ventilatie en daglicht tot extra geur- en fijnstofhinder voor de directe omgeving, en hoe kan worden voorkomen dat vergunningen hierop vastlopen bij de Raad van State?

Sociaal en impact jonge boeren

51. Heeft u gekeken naar wat dit voorgenomen besluit betekent voor de motivatie en de financiële duurzaamheid van bedrijfsopvolging door jonge boeren? Welk percentage van de gezinsbedrijven denkt u dat zal stoppen met deze maatregelen?
52. Welke signalen krijgt u van de financiële sector over de bereidheid om financiering te geven voor stalaanpassingen die geen extra winst of omzet overschrijden, maar alleen nodig zijn om aan nieuwe wetgeving te voldoen?

53. Als de productiekosten in Nederland aanzienlijk stijgen en de gelijktijdige productie toeneemt, hoe zorgt u ervoor dat Nederlandse consumenten in de supermarkt niet massaal kiezen voor goedkopere, alternatieve producten uit landen waar deze eisen voor dierenwelzijn niet gelden?
54. Kunt u aangeven in hoeverre de inhoud van deze AMvB nog aansluit bij het door de sector voorgestelde Convenant Dierwaardige Veehouderij, en ondersteunt u dit convenant? Vervangt of ondermijnt dit besluit de afspraken die de sector al heeft gemaakt?
55. Bent u bereid om een duidelijke 'stop-knop' of evaluatieclausule toe te voegen? Hierbij worden verplichtingen automatisch opgeschort als vergunningverlening, marktvergoeding of financiële ondersteuning niet op tijd geregeld is.

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van het CDA

1. Kunt u aangeven waar de concept-AMvB voor de verschillende sectoren verder gaat dan het eerder afgesloten convenant en waarom dat besloten is? Deze leden menen dat het uitgangspunt is dat een en ander haalbaar en betaalbaar moet zijn.
2. Kunt u aangeven hoe zich de ambities tot het EU- en internationale speelveld verhouden? Kunt u daarbij tevens aangeven hoe de Nederlandse eisen zich verhouden tot vergelijkbare dierlijke/plantaardige producten die van buiten de EU worden geïmporteerd?
3. Bent u van mening dat de eisen en voorwaarden die via de AMvB Dierwaardige Veehouderij worden gesteld binnen Europees perspectief juridisch houdbaar zijn?

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de ChristenUnie

1. Op het einde van uw brief schrijft u: "De Europese Commissie heeft op 7 juli jl. een Mededeling uitgebracht met een EU-strategie voor de veehouderij. Deze strategie heeft ook raakvlakken met dierwaardige veehouderij en richt zich mede op verbetering van dierenwelzijn. (..) Duidelijk is dat de Europese Commissie in ieder geval voor legkippen, vleeskuikens en varkens op korte termijn met voorstellen voor herziene dierenwelzijnsregels zal komen. Zodra die voorstellen er zijn, zal bezien worden hoe die zich verhouden tot wat in de ontwerp-AMvB staat. In de nota van toelichting wordt op mogelijke gevolgen daarvan ingegaan."[4] Waarom heeft u ervoor gekozen eerst te komen met de ontwerp-AMvB en daarna af te wachten wat de EU-strategie behelst?
2. Uit de 'Economische impactanalyse AMvB dierwaardigheid in de veehouderij ten behoeve van de internetconsultatie', pagina 9, blijkt dat de totale investeringen die het gevolg zijn van de maatregelen uit deze AMvB worden geschat op € 5,9 tot € 8,4 miljard. Kunt u aangeven welk deel van dit bedrag door de sector zelf moet worden geïnvesteerd en voor welk deel bent u voornemens met een of meerdere subsidieregelingen te komen? Kunt u bij benadering inschatten of deze subsidieregelingen afdoende zullen zijn om ervoor te zorgen dat alle boeren kunnen voldoen aan deze richtlijnen?

[4] *Kamerstukken I* 2025/2026, 28286, AH, pg. 8.

3. Heeft u onderzocht of de voorgestelde maatregelen ertoe kunnen leiden dat bedrijven niet langer rendabel geëxploiteerd kunnen worden?
4. In de wetenschappelijke toets AMvB Dierwaardige veehouderij uit 2025 schrijven de onderzoekers op pagina 2 dat sommige eisen naar hun overtuiging niet concreet genoeg zijn. Kunt u toelichten of u heeft overwogen om deze eisen te verduidelijken, zodat het voor alle betrokken partijen eenvoudiger zou zijn om te bepalen of een bedrijf aan de regels voldoet?
5. In deze wetenschappelijke toets lezen de leden van de ChristenUnie-fractie op pagina 2 het volgende: 'Een helder transitieperspectief op de gewenste aard en rol van de veehouderij binnen het bredere voedselsysteem, het landelijk gebied en de natuur, had kunnen bijdragen aan een wezenlijke stap richting dierwaardige veehouderij.' Deze leden vragen u om alsnog toe te lichten hoe dat 'transitieperspectief' er volgens u uit zou kunnen zien.
6. In de wetenschappelijke toets op pagina 2 staat: 'Wanneer er geen volledige wetenschappelijke zekerheid is over de noodzaak van een maatregel, wordt deze vaak achterwege gelaten.' Kunt u toelichten of deze bewering klopt en, zo ja, waarom heeft u gekozen voor een dergelijke hoge drempel?
7. Kunt u aangeven wie wordt geacht de gidsen voor goede praktijken op te stellen?
8. Hoe zorgt u ervoor dat een veehouder niet alleen beschikt over een gids voor goede praktijken, maar de informatie hieruit ook toepast in de praktijk?

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de PvdD

1. Bent u met deze leden van mening dat de wettelijke erkenning van de intrinsieke waarde van dieren noodzaakt tot het respecteren van de behoeften die dieren naar hun aard hebben en niet afhankelijk gemaakt zou mogen worden van economische overwegingen die daaraan in de weg staan? Zo nee, waarom niet?
2. Deelt u de mening van deze leden dat weidegang voor koeien een basisbehoefte is waarvan in een dierwaardige veehouderij niet van afgeweken zou mogen worden? Zo nee, waarom niet?
3. Deelt u met deze leden de opvatting dat kalfjes in een dierwaardige veehouderij bij hun moeder moeten kunnen opgroeien? Zo nee, waarom niet?
4. Deelt u met deze leden de opvatting dat varkens in een dierwaardige veehouderij de beschikking zouden moeten hebben over modderpoelen? Zo nee, waarom niet?
5. Deelt u de opvatting van deze leden dat eenden in een dierwaardige veehouderij de beschikking zouden moeten hebben over zwemwater? Zo nee, waarom niet?
6. Deelt u de opvatting van deze leden dat konijnen in een dierwaardige veehouderij bewegingsvrijheid en graafmogelijkheden zouden moeten hebben? Zo nee, waarom niet?
7. Deelt u de opvatting van deze leden dat geiten in een dierwaardige veehouderij voldoende bewegingsruimte en klimmogelijkheden zouden moeten hebben om te kunnen voldoen aan hun natuurlijke behoefte? Zo nee, waarom niet?
8. Deelt u de opvatting van deze leden dat pijnlijke en mutilerende ingrepen die geen ander doel hebben dan efficiency en winstmaximalisatie niet passen in een dierwaardige veehouderij? Zo nee, waarom niet?

9. Deelt u de opvatting van deze leden dat geriefbosjes, andere beschuttingsplekken en bescherming tegen roofdieren minimale voorwaarden zijn voor buiten gehouden dieren in een dierwaardige veehouderij? Zo nee, waarom niet?
10. Deelt u de opvatting van deze leden dat brandpreventie en blussystemen plus vluchtroutes een logisch en verplicht onderdeel behoren te zijn van een dierwaardige veehouderij? Zo nee, waarom niet?
11. Deelt u de opvatting van deze leden dat doorfokken op economische kenmerken niet past bij een dierwaardige veehouderij? Zo nee, waarom niet?
12. Deelt u de opvatting van deze leden dat een dierwaardige veehouderij niet langer uitgesteld kan worden op basis van het aangenomen amendement Vestering? Zo nee, waarom niet?[5]

Vragen en opmerkingen door de fractieleden van de SGP mede namens de fractieleden van de BBB

1. Naar deze leden menen, zorgen de gedetailleerde middelvoorschriften voor een uiterst gedetailleerde regulering van het ondernemerschap, wat van invloed kan zijn op het vermogen van ondernemers om te innoveren of om tot effectiever maatwerk per individueel bedrijf te komen.
   Hoe voorkomt u dat deze gedetailleerde middelvoorschriften de beleidsdoelen in de weg staan, bijvoorbeeld innovatie en effectiever maatwerk?
2. De boeren worden wettelijk verplicht tot het doen van investeringen, maar de opbrengsten op termijn zijn wat deze leden betreft onvoldoende gewaarborgd.
   Welke maatregelen neemt u om te waarborgen dat deze wettelijke investeringen en de daaruit voortvloeiende structurele meerkosten daadwerkelijk kunnen worden terugverdiend? En, als dit niet mogelijk is, biedt u dan een compensatiepakket aan aan deze ondernemers?
3. Heeft u onderzocht welk effect het totale pakket aan maatregelen uit de AMvB heeft op de kostprijs en uiteindelijk de consumentenprijs van Nederlands vlees, zuivel en eieren? Welke ruimte ziet u bij consumenten om deze meerkosten daadwerkelijk via een hogere voedselprijs te dragen?
4. Heeft u een plan voor het scenario dat de consument deze hogere prijs niet kan of wil betalen? Hoe voorkomt u dan dat de hogere Nederlandse welzijnseisen leiden tot een verschuiving van consumptie naar goedkopere geïmporteerde producten die niet aan dezelfde (kwaliteits)eisen voldoen?
5. Welke concrete inzet pleegt u om de Nederlandse ambities voor dierenwelzijn ook Europees gerealiseerd te krijgen, en hoe voorkomt u dat in de tussentijd verdergaande nationale eisen leiden tot verlies van concurrentiekracht en verplaatsing van productie naar landen met lagere welzijnseisen?

Vragen en opmerkingen door het fractielid van de Fractie-Visseren-Hamakers

[5] *Kamerstukken II* 2020/21, 35 398, nr. 23.

Vergelijking met oude AMvB

1. Kunt u aangeven wat het verschil is tussen de oude AMvB (voor consultatie) en de huidige ontwerp-AMvB. Deze leden ontvangen graag een overzicht op maatregelenniveau per diersoort, zoals bijvoorbeeld:

Oude AMvB	Huidige ontwerp-AMvB

Wetenschappelijke toets AMvB Dierwaardige veehouderij 2025

2. In de wetenschappelijke toets op pagina 1 en 2 werden vijf karakteristieken van de AMvB genoemd aan de hand waarvan kon worden geconcludeerd dat de veehouderij ook na 2040 niet geheel dierwaardig zal zijn. Kunt u voor elk van de vijf punten aangeven wat er aan de hand daarvan is gewijzigd in de huidige ontwerp-AMvB?
3. Welke wijzigingen heeft u doorgevoerd n.a.v. de tekortkomingen die zijn geconstateerd in de wetenschappelijke toets? Deze leden ontvangen graag een compleet overzicht van in welke mate en hoe elke geconstateerde tekortkoming uit de wetenschappelijke toets heeft geleid tot aanpassingen in de huidige ontwerp-AMvB, op detailniveau in tabel vorm, bijvoorbeeld:

Conclusie wetenschappelijke toets	Wijziging n.a.v. conclusie in de huidige ontwerp-AMvB
Varkens	
Schuurmogelijkheden voor comfortgedrag worden niet aangeboden in de dekstal en in de uit te faseren kraambox waarin zeugen zijn geïmmobiliseerd	
In de behoefte aan frisse lucht zoals genoemd in de DIT wordt niet voorzien	
De AMvB hanteert een maximaal ammoniakgehalte van 20 ppm (en in de NvT wordt dit afgezwakt naar gemiddeld 20 ppm). Volgens de wetenschappelijke toets is dit te hoog.	
De AMvB stelt de minimum speenleeftijd vast op 25 dagen, terwijl in de DIT een minimumleeftijd van 42 dagen wordt geadviseerd	
Het vastzetten voor, tijdens en na het werpen verstoort het nestbouwgedrag, het werpproces en het maternale gedrag van zeugen. Dit betekent dat er niet in de gedragsbehoeften van zeugen wordt voorzien in de periode tussen een dag voor tot 4 tot 7 dagen na het	

werpen, met ook negatieve fysiologische effecten	
Melkvee	
De AMvB stelt geen eisen aan toegang tot weidegang of de mogelijkheid tot grazen. Daarmee komt de AMvB onvoldoende tegemoet aan deze belangrijke behoeften van runderen	
Binnen de AMvB blijft het toegestaan om het kalf direct na de geboorte van de koe te scheiden, wat niet in lijn is met de DIT	
....	

4. Naar aanleiding op bovenstaand overzicht: concludeert u nu dat de AMvB aansluit op de huidige stand van zaken van de wetenschap? Zo ja, waarop baseert u uw oordeel?
5. Kunt u aangeven voor welke dieren de veehouderij in 2040 wel dierwaardig zal zijn en door welke eisen wordt dit bewerkstelligd? Deze leden ontvangen graag een overzicht.
6. Kunt u aangeven voor welke dieren de veehouderij in 2040 niet dierwaardig zal zijn? Welke tekortkomingen zullen nog bestaan? Deze leden ontvangen graag een overzicht.

Dierwaardige veehouderij

7. De AMvB is bedoeld om het minimumniveau van dierenwelzijn in Nederland te verhogen, waarbij ruimte wordt gelaten voor bovenwettelijke marktconcepten die zich op het gebied van dierwaardigheid verder kunnen onderscheiden. In de wetenschappelijke toets op pagina 2 wordt echter gesteld dat zonder een breder perspectief op dierwaardigheid het risico reëel is "dat investeringen die nu worden gedaan ter voorbereiding op de eisen voor 2040, toekomstige verbeteringen juist in de weg staan. Denk bijvoorbeeld aan het investeren in vrijloopkraamhokken met roostervloeren, die het later aanbieden van geschikt nestbouwmateriaal voor zeugen belemmeren; aan het toestaan van volledig roostervloeren bij kalveren, wat het gebruik van geschikt beddingmateriaal in de toekomst bemoeilijkt; of aan een beperkte verhoging van de speenleeftijd van biggen, waardoor de gekozen inrichting van het bedrijf verdere verhoging van de speenleeftijd bemoeilijkt." Wat vindt u van dit inzicht? Erkent u dat uw insteek en het inzicht in de wetenschappelijke toets haaks op elkaar staan?
8. Erkent u dat het ontbreken van eenduidige doelen boeren de zekerheid ontneemt die zij nodig hebben om beslissingen te kunnen maken over de toekomst van hun bedrijf? Zo nee, waarom niet?
9. Volgens de Dierenbescherming wordt "op belangrijke onderdelen, zoals een buitenloop, ons minimale niveau van 1 ster Beter Leven niet eens gehaald, laat staan het driesterrenniveau."[6] Wat is daarop uw reactie?

[6] 'Wetgeving brengt verbetering, maar nog geen dierwaardige veehouderij', www.dierenbescherming.nl, 11 september 2026.

10. Met deze AMvB krijgen koeien nog steeds geen recht op weidegang, mogen kalfjes niet opgroeien bij hun moeder en krijgen varkens maar 0,1 m2 extra ruimte. Concludeert u, met deze leden, dat wordt gekozen voor incrementele stapjes binnen het intensieve veehouderij systeem, in plaats van de beloofde fundamentele omslag naar een dierwaardige veehouderij, waarin het systeem wordt aangepast aan het dier in plaats van het dier aan het systeem?
11. Kunt u aangeven hoe en in welke mate de Dierenbescherming en andere dierenwelzijnsorganisaties betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de AMvB?

Uitvoering en Handhaving

12. De inwerkingtreding van normen wordt afhankelijk gemaakt van periodieke evaluaties, die bijvoorbeeld moeten laten zien wat het effect is op het verdienmodel. Bent u het met deze leden eens dat deze aanpak een groot risico vormt op uitstel of inhoudelijke afzwakking?
13. Kunt u aangeven op welke manier dierenwelzijnswinst van maatregelen meegerekend wordt in deze evaluaties?
14. De AMvB bevat veel open normen, omschreven met termen als "toereikend" en "voldoende", bijvoorbeeld in artikel 2.51b, lid 1:”Vleeskuikens beschikken permanent over een toereikende hoeveelheid omgevingsverrijking.(..). Dit maakt handhaving naar deze leden menen nagenoeg onmogelijk. De NVWA bekritiseert in de HUF-toets 2026 AMvB Dierwaardige veehouderij op pagina 10 de open normen en vraagt om concretisering. Wat is uw reactie daarop?
15. In dezelfde HUF-toets schrijft de NVWA op pagina 10 het volgende: "Door de keuze voor het invoeren van aanpassingen aan het huidige veehouderijsysteem, de nog onzekere uitkomst van de tussentijdse evaluaties, de keuze om bepaalde gedragsbehoeften vooralsnog niet aan te wijzen en/of bepalende voorschriften niet in de AMvB op te nemen, is het doelbereik van de AMvB op voorhand begrensd." Wat is hierop uw reactie?
16. In deze HUF-toets op pagina 10 schrijft de NVWA het volgende: "Een AMvB die uitgaat van een integraal, diergericht ontworpen houderijsysteem waarmee ook aan andere wettelijke eisen kan worden voldaan (o.a. stikstof, water, klimaat, biodiversiteit) is aan de voorkant niet als beleidsvariant onderzocht." Wat is uw reactie hierop? Welke stappen heeft u naar aanleiding van deze analyse en dit advies ondernomen?
17. Kunt u aangeven wat uw uitgangspunten zijn voor handhaving door de NVWA? 100% voldoen aan de gestelde uitvoeringsnormen of wordt er een foutmarge geaccepteerd? Als dit verschilt per norm in de AMvB, kunt u dat dan uitsplitsen. Kunt u ook toelichten waarom een bepaalde foutmarge gehanteerd wordt, mocht dat het geval zijn?
18. Dieren worden in hun leven door een lange keten van partijen verzorgd. Waarom heeft u ervoor gekozen om de fokkerij en het transport (grotendeels) uit te zonderen van deze AMvB? De NVWA adviseert in de HUF-toets 2026 op pagina 1 om deze onderdelen ook onderdeel van de AMvB te maken. Wanneer gaat u daar invulling aan geven?
19. Ook geeft de NVWA op pagina 2 aan dat diergezondheid en intrinsieke waarde onderdeel zouden moeten zijn van de uitvoering van beleid om te komen tot een dierwaardige houderij in 2040. Kunt u ook daar de vervolgacties van aangeven: hoe gaat u dat alsnog bereiken?

Integraliteit met stikstofbeleid

20. In het verslag van het schriftelijk overleg over de problematiek rondom stikstof en PFAS stelt u: "een integrale aanpak betekent dat er wordt gezocht naar synergie tussen de verschillende opgaven en dat er rekening wordt gehouden met het investeringsritme van ondernemers. In sommige gevallen kan dat betekenen dat de snelheid of het ambitieniveau van een specifieke opgave moet worden bijgesteld zodat het een andere opgave niet in de weg zit."[7] Dit is wat deze leden betreft niet een juiste interpretatie van het concept integraliteit. Integraal beleid betekent wat deze leden betreft dat maatregelen worden genomen die alle beleidsdoelen bewerkstelligen. Deelt u deze interpretatie?
21. Melkkoeien krijgen steeds vaker te maken met leververvetting en baarmoederontsteking rond het afkalven als gevolg van een verstoorde stofwisselingen door voer met minder eiwit.[8] Bent u het met deze leden eens dat deze stikstofmaatregelen niet dierwaardig zijn? Zo nee, waarom niet?
22. Luchtwassers filteren uitgaande stallucht zodat er minder ammoniak en fijnstof in de omgeving terechtkomt, maar werken alleen als de stal volledig is afgesloten van de buitenlucht. In de stal ademen varkens nog steeds de giftige dampen van hun eigen mest en urine in. Bent u het met deze leden eens dat een afgesloten stalsysteem met luchtwassers niet dierwaardig kan zijn? Zo nee, waarom niet?
23. Bent u het met deze leden eens dat varkens niet dierwaardig kunnen worden gehouden wanneer er geen sprake is van de mogelijkheid tot buitenloop, schone en gezonde lucht ín de stal én voldoende ruimte in de stal? Zo nee, waarom niet?
24. Bovenstaand worden slechts een paar voorbeelden genoemd van situaties waarin stikstofmaatregelen ten koste gaan van dierwaardigheid. Bent u het met deze leden eens dat er geen sprake is van integraliteit, wanneer maatregelen één ambitie waarmaken en één ambitie tegenwerken? Zo nee, waarom niet?
25. U kiest ervoor om maatregelen nog niet in werking te laten treden of niet op te nemen in de AMvB wanneer ze andere doelen, zoals het omlaag brengen van stikstofemissies, in de weg staan. Omgekeerd worden naar deze leden menen stikstofmaatregelen die dierwaardigheid belemmeren niet onder de loep genomen of uitgesteld, zoals luchtwassers en eiwitarm voer. Deelt u de conclusie dat dierwaardigheid ondergeschikt wordt maakt aan andere beleidsdoelen? Zo nee, waarom niet?
26. Waarom kiest u niet voor maatregelen die alle doelen op het gebied van dierwaardigheid stikstof, waterkwaliteit, klimaat, en natuur per definitie bewerkstelligen?

Concluderend

27. Erkent u dat er grote eensgezindheid is onder wetenschappers, burgers, milieuorganisaties en boeren die voorlopen op het gebied van duurzaamheid en diervriendelijkheid over de noodzaak van een transitie naar een écht dierwaardige veehouderij, dus een systeemverandering waarin het dier centraal staat?
28. U geeft aan dat een dierwaardige veehouderij wordt bewerkstelligd voor zover dat financieel haalbaar is. Economische belangen werden hardgemaakt in een impactanalyse, terwijl de

[7] Kamerstukken I 2026/2027, 28286 en 35334, AI, pg. 11.

[8] A. Jonkers, 'Koeien, varkens en kippen gaan gebukt onder stikstofbeleid: 'Diergezondheid staat bijna altijd achteraan' ', *de Volkskrant*, 17 oktober 2025.

belangen van dieren en dierenwelzijn niet meetbaar ('soft') blijven. Begrijpt u dat hierdoor de beeldvorming ontstaat dat economische belangen voor u doorslaggevend zijn en dat de belangen van dieren hieraan ondergeschikt zijn?

29. Deze leden constateren drie systematische weeffouten in deze ontwerp-AMvB: het voorstel gaat uit van het huidige systeem van de veehouderij in plaats van te vertrekken vanuit de visie van een dierwaardige veehouderij; het gebrek aan integraal beleid met stikstof (en andere doelen als klimaat, water en natuur); en het internaliseren van de afweging tussen economische belangen en dierenbelangen in een voorstel dat dierwaardigheid tot doel heeft. Bij alle drie deze weeffouten trekken de dieren aan het kortste eind. Deze leden ontvangen gaar een reflectie van u op deze analyse.
30. Bent u bereid alsnog een voorstel te ontwikkelen dat daadwerkelijk een volledig dierwaardige veehouderij in uiterlijk 2040 bewerkstelligt?

De leden van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit zien met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangen deze graag uiterlijk binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

G.J. Oplaat
Voorzitter van de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit